

stosmede gline. Materijal pripada tipu grube provincijalne keramike koja se tijekom I. i II. st. serijski proizvodila — pretpostavljamo — u Grčkoj. S istog lokaliteta su tanjuri i zdjele crvenkaste gline, kvalitetne izradbe, sa često utisnutim žigovima radionica. Teretu ovog broda vjerojatno je pripadala i mala posuda za mirise tzv. guttus.

Amfore su brojčano skromnije (ukupno 56 primjeraka — čitavih i ulomaka), ali su zato oblicima i starosti raznovrsnije. Mjesta nalaza nisu poznata, ali pretpostavljam da pretežno pripadaju akvatoriju otoka Hvara. Najbrojnije su male rimske amfore za transport vina i suhog voća koje su izrađivane u Grčkoj u razdoblju od I. st. stare ere i tijekom I. st. nove ere. Relativno veliki broj ovih amfora upućuje da pripadaju podmorju škoja ili bliže okolice. Brojne su zatim grčko-italske amfore koje su se izrađivale u provinciji Campagna u Italiji tijekom I/II. st. stare ere, a služile su za transport vina. Pretpostavljam da im je mjesto nalaza uži akvatorij otoka Hvara. U zbirci je i nekoliko amfora koje su se tijekom II/I st. ere izrađivale na našoj obali. To su tzv. amfore istočnojadranskog tipa koje su u nas najbrojnije. Nesumnjivo potječu s nekog nalazišta oko škoja, jer je podmorje Paklinskih otoka bogato ovim vrstama amfora. Vrlo je rijedak, tu izložen tip grčke amfore srcolikog oblika, koji se tijekom II. st. ere izrađivao na području Južne Italije. Vjerojatno istog grčko-italskog podrijetla su dvije amfore neobično zadebljanih nožica. Ovaj tip amfore ne nalazimo na poznatom repertoaru amfora s podmorja naše obale, pa predstavljaju svakako najvredniji dio zbirke. Sve tri amfore su s nepoznatog nalazišta. Među ostalim amforama u zbirci je i jedan primjerak okrugle amfore koja se u razdoblju od I. st. stare ere i tijekom I. st. nove ere proizvodila na području Grčke, te jedan primjerak rimske amfore ravnog dna iz II. st. (vjerovatno s lokaliteta Ilovik), potom nekoliko amfora sjevernoafričke proizvodnje iz III/IV. st. mala amfora za transport eteričnih ulja iz V-VII. st. (vjerojatno s nalazišta kod Lastova), te ulomak ranobizantske amfore, iz VI-VII. st. Spomenimo još i mnogobrojne ulomke amfora, koji se, međutim, ne izdvajaju od navedenih tipova amfora.

Zahvaljujući kulturnom interesu i znatnoj financijskoj žrtvi supruge ing. Meneghella, Dagmar Meneg-

hello, zbirka je u proljeće 1986. god. uređena i otvorena za javnost. Smještena je u okviru pansiona Meneghello, do galerije »Škorpion«, tako da obogaćuje ovaj već afirmirani nukleus palmižanskog kulturnog života. Projekt uređenja izradio je hvarski umjetnik Nikša Barišić u domišljatoj koncepciji neoficijelne i klasičnom muzeološkom sustavnošću neopterećene postave materijala, što se kao najprimjerenije uklopilo s ladanjskim ugodajem ovog hvarskog izletišta. Zbirka je, uz to, opremljena kartama, legendama, crtežima i fotografijama amfora, zatim dokumentacijom o ostalim kulturno-povijesnim spomenicima škoja, starim fotografijama Palmižane, te obiteljskim fotografijama, tako da zapravo predstavlja mali zavičajni muzej.

U pripremi je i izdavanje posebne publikacije o arheološkom podmorju Paklinskih otoka s malim priručnikom o amforama, posebno o nim tipovima koji su karakteristični za podmorje naše obale.

Palmižanska hidroarheološka zbirka je posvećena uspomeni na ing. Jurja Meneghella, a namijenjena je svim zaljubljenicima i hodočasnici- ma ovih hvarskih otoka. Iako skromna i u svemu još nedorađena, na najneposredniji način, u svom izvornom prostornom okružju, ona svjedoči o davnom značaju škoja u regionalnoj i globalnoj plovidbi Jadranskim morem, a materijalom i dokumentacijom o pretpostavljenoj, rimskoj, srednjovjekovnoj i novijoj prošlosti škoja, o kulturama koje su u razdoblju koje obuhvaća više od 4000 godina kontinuirano doticale ovo rubno i gotovo nepostojeće tlo. Poput osobne karte, otkriva nam tako povijesni legitimitet i individualnost ove sredine, koji se, u najezi površne i ograničene turističke eksploatacije škoja, danas gotovo zaboravio.

I naposljetku, valja spomenuti da je ovo prva privatna zbirka u nas koja je pravo javna, te da je, izuzev stručne pomoći Centra za zaštitu kulturne baštine iz Hvara, uređena bez ikakve pomoći društvene zajednice. Pothvat za svaku pohvalu.

#### ABSTRACT

**The hydroarchaeological collection Meneghello**

M. Petrić

The Meneghello collection in Palmižana is one of the most complete and ample

collection of hydroarchaeological finds in this country. Most objects in the collection come from a Roman merchant ship sunk near Palmižana in the 1st or 2nd century A. D. This private collection, provided with maps, legends, drawings and photographs was opened for the public in 1986.

**Tradicijski zanati Jastrebarskog i okolice**  
Prijedlog organizacije izložbe prigorskog sajma u povodu Svjetskog kongresa Internacionalne unije za antropološke i etnološke znanosti 1988. godine

**Dragica Cvetan**

Zavičajni muzej Jastrebarsko, Jastrebarsko

Primljeno: 3. 11. 1986.

U neposrednoj blizini Zagreba — udaljen samo 35 kilometara — nalazi se značajan tradicijski zanatski centar Jastrebarsko. U starom dvorcu Erdödy (16. st.) smješten je i Zavičajni muzej sa stalnom postavom tradicijske materijalne kulture ovog područja.

Osobita je pažnja posvećena prikazu starih zanata jastrebarskog trgovišta i njegove okolice koji naglo nestaju.

Dosada je Zavičajni muzej Jastrebarsko priredio dvije tematske izložbe prezentirajući samo dva zanata: potkraj 1984. godine izložbu **Tkanje na tari u Žumberku** (»tara« — uspravni tkalački stan), a 1985. godine **Tradicijski lončarski centri u Plešivičkom prigorju**. Izložbe su popraćene prigodnim katalogima sa sažetkom na engleskom jeziku. Potkraj 1986. godine počeo se pripremati prikaz opančarskog i kožarskog zanata čije je čehovsko udruženje bilo brojno. Osim tri spomenuta zanata, tokom slijedeće dvije godine istražiti će se i obraditi teme pletarstva, kovačkog zanata i tkanja na tkalačkom stanu s vodoravnim osnovom. Uz svaku od tih izložbi izdat će se katalog sa sažetkom na engleskom jeziku.

Naselje Jastrebarsko spominje se već u Buli Bele IV. 1257. godine, kao slobodno naselje trgovaca i obrtnika. Od 13. st. Jaskanci su kao slobodni građani razvijali sve vrste zanata. Jastrebarski purgari bi-

li su pretežno obrtnici, a samo ih se nekoliko bavilo isključivo trgovinom. U različitim popisima iz 18. st. upisana su ova zanimanja jastrebarskih građana: kovači, kolari, bačvari, tkalci, kožari, opančari i obučari, zidari, krojači, mesari, remenari i sl. Ovi su obrtnici zadovoljavali potrebe stanovnika agrarnog područja: Prigorja, Polja i Pokuplja. I okolno seosko stanovništvo koje se bavilo poljoprivredom razvijalo je različite rukotvorske vještine za vlastite potrebe, pa tako i zanat košarkaša, lončara, tkalaca, kovača, opančara, obučara, klobučara, suknara i druge.

I urbana i seoska sredina jastrebarskog kraja prakticirale su gotovo identične vrste rukotvorskih vještina. Danas su preostale još samo neke od tih tradicijskih djelatnosti pa ih treba rekonstruirati i prezentirati. Poradi tih povijesnih značajki tradicijski zanati kao vještine koje nestaju imaju posebno mjesto u muzeološkoj koncepciji stalne postave Zavičajnog muzeja u Jastrebarskom.

Za kongres IUAES-a 1988. godine Muzej nastoji pripremiti popratnu kongresnu manifestaciju koja se dobro uklapa u godišnje planove Muzeja: živi sajam i izložbu tradicijskih i još živućih zanata Jastrebarskog i okolice. Uz muzejsku postavu zanata bit će angažirani preostali aktivni obrtnici iz Jaske i okolice da na sajmu — koji se inače održava redovito svakog ponedjeljka u Jastrebarskom — prodaju svoje proizvode izrađene po uzoru na tradicijske. Ovog bi se puta sajam održao uz dvor Erdödy koji privlači kao istaknuti primjer srednjovjekovne arhitekture iz 16. st. i kao značajan spomenik kulture jastrebarske općine. Osim zanata prikazanih na izložbama (košaraš, lončar, tkalja, kovač, opančar) prikazali bi se još i: licitari i medicari, sitari, remenari, vinari (uz degustaciju vina), pečenjari i ugostitelji s tradicijskim jelima ovog kraja... Takvom usporednom postavom, koja bi se ostvarila ili pod vedrim nebom ili pod šatorima, prikazali bi sudionicima kongresa znatan dio iz bogate tradicije života ljudi ovog kraja. Uz izložbu i sajam predviđa se izdavanje ilustriranog katalog na engleskom jeziku. Uz izložbu moći će se pogledati i izložena rukotvorstva, snimljena na video-kazeti. To bi bio također sajam suvenira, tj. predmeta domaće radinosti (lončarenja,

pletanja, tkanja, vezanja, kovanja; drvenarija i licitari) koji bi ilustrirali kulturološki identitet ljudi koji žive na ovom tlu.

Realizacija ove manifestacije trebala bi biti značajan događaj povezivanja kulture s turizmom i ugostiteljstvom budući da se očekuje nekoliko tisuća sudionika, a takva sprema trebala bi biti dobra motivacija za djelotvornu akciju.

Veliki problem je svakako prilagođavanje izložbenog prostora za prikaz svakog pojedinog zanata, a za tu svrhu planira se iskoristiti dio podruma, kao i nekoliko prostorića u desnom krilu dvora. Radovi na obnovi Erdödyjeva dvora su već trebali započeti, prema planu, da većim dijelom budu završeni do »Univerzijade« 1987. godine. Osim toga, dvor u kojem će se odvijati buduća muzejsko-galerijska djelatnost mogao bi postati u daljnjoj namjeni jedan živi centar tradicijskih zanata, o čemu se i razmišlja.

#### ABSTRACT

#### **Traditional crafts of Jastrebarsko and its surroundings**

D. Cvetan

The local museum of Jastrebarsko (in close neighbourhood of Zagerb) is organizing an accompanying event to the Congress of the International Anthropological and Ethnological Union, to be held in Zagreb in 1988. The event is to consist of a fair and an exhibition of the traditional and still practiced crafts of Jastrebarsko and its surroundings.

## **Uči izložbe Tradicijsko opančarstvo Jastrebarskog i okolice**

Dragica Cvetan

Zavičajni muzej Jastrebarsko,  
Jastrebarsko

Primljeno: 3. 11. 1986.

Tematsku izložbu o tradicijskom opančarstvu jastrebarskog kraja priprema Zavičajni muzej Jastrebarsko potkraj 1986. godine\* u dvoru Erdödyjevih u Jastrebarskom. Tako će javnosti predstaviti još jedan izumrlj (zamrlj) zanat u sklopu dugoročnog programa izložbe **Tradicijski zanati Jastrebarskog i okolice**. U pripremi su slijedeća rukotvorstva: pletarstvo, kovanje, tkanje na horizontalnom tkalačkom stanu u Pokuplju, te licitari, bačvari i dr. Godine 1987. povodom »Univerzijade '87« postaviti ćemo izložbu pletarstva.

Jastrebarsko se spominje već u Buli Bele IV, 1257. godine, kao slobodno naselje trgovaca i obrtnika. Od 13. st. Jaskanci kao slobodni građani razvijali su sve vrste zanata. Jastrebarski purgari su pretežno obrtnici, a samo ih se nekoliko bavilo isključivo trgovinom. U različitim popisima iz 18. st. upisana su ova zanimanja jastrebarskih građana: kovači, kožari, opančari, zidari, krojači, mesari, remenari, torbari, obučari i sl. Sva su ta zanimanja zadovoljavala obrtničkim uslugama bliže agrarno područje. O različitim zanimanjima svjedoči Privilegij skupnog ceha iz 1848. godine i pečatnjak obrtničke zadruge u Jastrebarskom.

Među brojnim zanatima, u Jastrebarskom, od davnine je bilo poznato tradicijsko rukotvorstvo — opančarija, kao i prerada kože. Ispitivanje tog tradicijskog rukotvorstva provedeno je od 1982. do 1986. godine u Jastrebarskom. Za potrebe muzejske dokumentacije zabilježili smo proces izrade opanaka kapičara na crno-bijelim fotografijama, dijapozitivima i video-kazeti. U tome nam je pomogao mještani Jastrebarskog, majstor Vlado Kufrin koji je opančariju naučio i naslijedio od svojega oca Pavla. Vlado još i danas izrađuje opanke prema potrebi. Zato je za Muzej u Jastrebarskom 1983. godine izradio pet pari različitih vrsta, a u ljeto 1986. godine izradio je de-

\* izložba je otvorena 22. 4. 1987. godine u dvorcu Pribić, Pribić